

شورای همکاری خلیج فارس
آغاز به کار کرد؛
سران بدون قطر و عمان

مریم علامه زاده

اجلاس شورای همکاری خلیج فارس در ریاض پایتخت عربستان، امروز در حالی سی و نهمین دور از نشست‌های خود را آغاز می‌کند که امیر قطر و عمان، غایبین برجسته این نشست به شمار می‌روند.

جلسات این شورای در هر نوبت ریزش‌های بسیاری دارد، مسائلی که به اختلافات عمیق بین اعضای این شورا منجر شده را می‌توان مسائل بر سر ایران، فلسطین، اسرائیل، گروه‌های اخوان المسلمین، حماس، حزب‌الله و سوریه دانست.

این شورا که روز یک‌شنبه (هجدهم آذر ماه) کار خود را آغاز کرد، متأثر از منازعات برجسته قطر و عربستان در سال گذشته، شرایط پیچیده‌ای را به خود گرفته است و ابهامات در این اجلاس کاملاً ملموس است.

حدود دو سال پیش، امارات متحده عربی، بحرین، عربستان سعودی و مصر با اتهام حمایت قطر از ترور ریس، روابط دیپلماتیک با این کشور را قطع کردند و محاصره زمینی، هوایی و دریایی علیه این کشور اعمال کردند. حتی عربستان سعودی گذرگاه زمینی خود با قطر موسوم به سلوی را بست.

هر چند امیر کویت برای حل این منازعه تلاش‌های بسیاری کرد، اما چهار کشور مذکور، با پافشاری بر خواسته‌های خود از دولت قطر، این تحریم‌ها را ادامه دادند. خواسته‌های ۱۳ گانه ائتلاف علیه قطر شامل تعطیلی شبکه الجزیره، کاهش روابط با ایران و قطع حمایت از اخوان المسلمین و حماس می‌شود.

با وجود آنکه امارات متحده عربی و عربستان سعودی اظهار می‌کنند شورای همکاری خلیج فارس بدون حضور قطر و عمان به روال خود ادامه می‌دهد، اما شواهد حاکی از اختلافات گسترده بین اعضای این شوراست. عدم حضور سران شش کشور عضو در نشست‌های شورا خود حاکی از عمق فاجعه است. جالب آنکه در نشست سال گذشته که به میزبانی کویت برگزار شد، سران عربستان، امارات و بحرین حضور نیافتند.

در هفته گذشته خبرهای منتشر شد که عبداللطیف الزیانی، دبیر کل شورای همکاری خلیج فارس، دعوت‌نامه ملک سلمان را برای حضور قطر در نشست ریاض، به سلطان المریخی، وزیر مشاور در امور خارجه قطر تقدیم کرده است.

هر چند که چنین دعوت‌نامه‌ای از سوی عربستان حاکی از تمایل این کشور برای حل اختلافات با قطر است، اما صحبت‌های مقامات در جلسات مختلف خلاف آن را اثبات می‌کند. خالد بن احمد، وزیر خارجه بحرین، در مصاحبه‌ای با روزنامه الشرق الاوسط متعلق به عربستان در مورد اختلافات عمیق این کشورها با قطر سخن گفت.

روزنامه‌الشرق، متعلق به کشور قطر در مطلبی با عنوان قطر همچنان آزادی‌مانداز عدم حضور تمیم بن حمد آل ثانی، امیر این کشور در نشست آتی خبر داد. در گزارش این روزنامه آمده است، با وجود محاصره قطر، حتی برافراشته شدن پرچم این کشور در محل نشست و پخش سرود ملی این کشور نمی‌تواند تریغی برای حضور در نشست باشد و قطر با رهبری حکیمانه و ملت جسور ش همواره پایدار می‌ماند و تاریخ محاصره این سه کشور را که توطئه‌ای علیه حاکمیت قطر و استقلال آن به شمار می‌رود، از یاد نخواهد برد.

عمان دیگر غایب این نشست بود که روز شنبه (هفدهم آذر ماه) از عدم حضور سلطان قابوس در نشست خبر داد؛ با این حال فهد بن محمود آل سعید، معاون نخست‌وزیر در امور شورای وزیران، به عنوان نماینده این کشور در نشست سی و نهم شورای همکاری خلیج فارس حاضر شد. دستور جلسه سی و نهمین نشست شورای همکاری خلیج فارس به گفته عبداللطیف الزیانی، دبیر کل این شورا، بررسی مسائل پیرامون سوریه، یمن و ایران است که به بحث در بین مشارکت کنندگان گذاشته می‌شود.

پشت پرده معاشرت‌های بن سلمان و کوشنر در دسر ساز شد؛

نماینده عربستان در کاخ سفید

سید محمد میرزا محمدزاده

و پیام‌هایی که از سوی روزنامه نیویورک تایمز مورد بازبینی قرار گرفته است، اشتیاق شاهزاده و مشاورانش برای جذب حمایت آمریکایی‌ها به سیاست‌های خصمانه منطقه‌ای وی و برای تحکیم حاکمیت وی، منجر به شکل‌گیری روابط با کوشنر برای بیش از دو سال گذشته شده است.

بر اساس این اسناد، در همان ماهی که ترامپ به عنوان رئیس‌جمهور آمریکار بر سر کار آمده، هیئت‌ای از مقامات سعودی نزدیک به شاهزاده به آمریکا سفر کردند و گزارشی تهیه کردند که نشان می‌داد کوشنر نقطه حیاتی تمرکز در دولت جدید است. به بیان این هیئت، کوشنر بادرش اندک در مورد منطقه، قدرت تجزیه و تحلیل محدود و تمرکز شدید برای رسیدن به توافق با فلسطینیان همسو با منافع اسرائیلی‌ها، به‌روی کار آمده است.

حتی همان زمان، پیش از سر کار آمدن ترامپ، سعودی‌ها در تلاش بودند خود را به عنوان متحد ضروری معرفی کنند، کسی که می‌توانست به دولت ترامپ در اجرای تعهدات انتخاباتی کمک کند. علاوه بر پیشنهاد کمک به منظور حل منازعات بین صهیونیست‌ها و فلسطینیان، سعودی‌ها پیشنهاد میلیارد دلار پول درازای قرارداد خرید تسلیحات آمریکایی و سرمایه‌گذاری در زیر ساخت‌های آمریکا را ارائه کردند. بعد از آن بود که ترامپ با هیاهوی بسیار، در اجلاس اسلام عربی در ریاض، پایتخت عربستان، از چنین قراردادهایی رونمایی کرد. سعودی‌ها بعدها در جریان سفر هیئتی به آمریکا در ماه نوامبر ۲۰۱۶ (آبان-آذر ۹۵) به ارزیابی در این باره پرداختند.

هیئت سعودی در گزارشی که به صورت اسلاید تهیه شده بود و به دست روزنامه‌الاکسار لبنان افتاده که آن را به تایمز ارائه کرده است، نوشت: نزدیکان ترامپ اساساً معامله‌گرانی هستند که آشنایی با مسائل سیاسی و حقوقی عمیق ندارند و به شدت از جرد کوشنر حمایت می‌کنند.

کوشنر و بن سلمان بعد از قتل خاشقچی نیز مکالماتی داشته‌اند و با وجود اعلام کاخ سفید به عربستان برای شفاف‌سازی و ارائه جزئیات بیشتر، کوشنر در مکالمات غیر رسمی به بن سلمان مشاوره‌هایی برای خواباندن تنش‌ها ارائه کرد

مقامات مرتبط با هیئت سعودی تهیه این گزارش را از سوی هیئت ستائید کرده‌اند.

موفقیت عملیات کوشنر

به گفته مقامات آمریکایی، تنها چند ماه پس از آنکه ترامپ به کاخ سفید رفت، کوشنر در حال تحقیق در مورد خاندان سعودی و روند جانشینی در آن بود و اینکه آیا آمریکا می‌تواند در آن اثرگذار باشد یا خیر.

این مسئله نگرانی را در بین مقامات ارشد آمریکایی برانگیخت، چراکه آن‌ها متوجه شدند که کوشنر قصد دارد به شاهزاده محمد، در به قدرت رسیدن کمک کند، چه به عنوان بازوی اجرایی شدن پادشاه و چه برای نخستین بر تخت.

در ماه مارس (اسفند-فروردین)، کوشنر دیدار بین شاهزاده محمد و ترامپ را به صورت رسمی در یک ضیافت شام دولتی در کاخ سفید رقم زد. به گفته یکی از اشخاصی که ترتیب‌دهنده این دیدار بود، تشریفاتی که کوشنر برای دیدار شاهزاده محمد در نظر گرفت، عموماً برای روسای دولت‌ها در نظر گرفته می‌شده است. کوشنر پوشش رسانه‌ای گسترده‌ای برای این دیدار ترتیب داد. به گفته دو شخص حاضر در این دیدار، ظاهراً این اولین دیدار رو در روی کوشنر و بن سلمان بوده است با این حال کوشنر با بیان این که او و شاهزاده محمد پیش از این بارها با یکدیگر مذاکره کرده‌اند، تعجب همگان در کاخ سفید را برانگیخت.

مقامات کاخ سفید از ارائه توضیح در مورد این تشریفات و راهنماها امتناع کردند و در مورد رابطه یک‌به‌یک کوشنر با بن سلمان حتی پس از قتل خاشقچی هم اظهار نظری نکردند.

مارتین ایندیک، یکی از افراد عضو شورای روابط خارجی و فرستاده پیشین آمریکا به خاور میانه در این رابطه گفت: روابط بین جرد کوشنر

نتانیاهو، نخست‌وزیر صهیونیست‌ها دوست خانوادگی کوشنر بود

و خانواده کوشنر در حمایت از سازمان‌های غیرانتفاعی صهیونیستی در مناطق فلسطینی کرانه باختری کوتاهی نکردند

(اردیبهشت - خرداد ۹۵) در ایمیلی به یوسف العتیه سفیر امارات در واشنگتن نوشت: عاشق او می‌شوی و او همسوی اهداف ما است.

العتیه خیلی زود خود را به عنوان مشاور غیررسمی منطقه‌ای برای کوشنر معرفی کرد. سفیر امارات البته بدش نمی‌آمد که بن سلمان برجسته شود، چرا که با پیر شدن پادشاه، ترجیح امارات بر تخت نشستن بن سلمان در جدال با خاندان سعودی بود.

چند ماه پس از انتخاب ترامپ، شاهزاده بن‌زاید ولیعهد و حاکم اجرایی امارات در سفر به نیویورک و دیدار با کوشنر و دیگران در حاشیه فرایند صلح اسرائیل-فلسطین، بر دیدگاه‌های بن سلمان تأکید کرد. ریک گرسون، مدیر یک صندوق پوشش ریسک نزدیک به کوشنر ترتیب‌دهنده این دیدار بود و پس از آن پیام موفقیت این دیدار را برای بن‌زاید ارسال کرد. پس از انتصاب کوشنر او در پیامکی به ولیعهد امارات نوشت تو یک دوست واقعی در کاخ سفید پیدا کرده‌ای و سپس پیش از رفتن کوشنر به کاخ سفید، دیدار دیگری بین آن دو ترتیب داد.

با افشای این پیام‌ها از سوی روزنامه نیویورک تایمز، گرسون از اظهار نظر در این رابطه امتناع کرد و سفارت امارات نیز پاسخی به سوالات نداد.

عدم آگاهی نسبت به تاریخ

به گفته افراد ارشد نزدیک به سعودی‌ها، بن سلمان بعد از انتخاب ترامپ دیداری نیز با کوشنر در نیویورک داشته است. به گفته دو مقام آگاه از جلسه، مساعدين محمدالعیبان، وزیر کابینه و تصمیم‌گیرنده در نامه‌های اقتصادی و امنیت ملی عربستان و خالد الفلیح، وزیر انرژی دست‌نشانده ولیعهد و مدیر عامل شرکت نفت، افراد حاضر در تیم دیدار کننده با کوشنر بوده‌اند. العیسان از ارائه نظر در این رابطه خودداری کرده و فلیح در دسترس نبوده است.

این هیئت در گزارش خود از بی‌تفاوتی کوشنر به عربستان گفته‌اند: کوشنر به صراحت از عدم آشنایی خود با تاریخ روابط سعودی-عربستان سخن گفت و در مورد حمایت سعودی‌ها از ترور ریس سؤال کرد و بعد از توضیحات عدم حمایت سعودی‌ها و نقش آن‌ها در مورد جنگ با ترور ریس قانع شد. در واقع سعودی‌ها از پیشگامی خود در جنگ علیه اسلام‌گرایی افراطی برای کوشنر گفته بودند.

از طرفی کوشنر بر اساس این گزارش در دیدار با مقامات بر منازعات اسرائیل-فلسطین تأکید داشته است و خواستار راهکاری برای غلبه وی بر این منازعات بوده است. در گزارش آمده است: آمریکایی‌ها هنوز راهکاری در مورد خاور میانه ندارند و تنها خواهان یک راهکار تاریخی در

به بیان کارشناسان سعودی، کوشنر نقطه حیاتی تمرکز در دولت ترامپ است. وی با دانش اندک در مورد منطقه، قدرت تجزیه و تحلیل محدود و تمرکز شدید برای رسیدن به توافق با فلسطینیان همسو با منافع اسرائیلی‌ها، به‌روی کار آمده است

حمایت از ثبات اسرائیل و حل مسئله اسرائیل-فلسطین هستند.

هیئت سعودی همچنین طرحی برای تبادل اطلاعات ارائه کرد که دولت ترامپ بتواند برای مأموریت ارزیابی موشکافانه افرادی که قصد اقامت در آمریکا دارند به کار بگیرند. و هیئت همچنین متعهد به همکاری در سطح کلان برای کمک به شکست افکار افراطی شد. شواهدی بسیاری وجود دارد که بسیاری از طرح‌های سعودی در نهایت اجرایی نشدند. طرح ناتوی عربی یکی از آن‌ها بود. برنامه‌های سرمایه‌گذاری ۵۰، ۲۰۰ و ۱۰۰ میلیارد دلاری سرمایه‌گذاری سعودی‌ها و کشورهای متحدش در آمریکا از دیگر آن‌ها بود.

نقش سعودی‌ها

در مذاکرات صلح

اسرائیل همواره به مقامات کاخ سفید در مورد نقش لازم سعودی‌ها برای راهبرد صلح تأکید می‌کردند. به‌ویژه آنکه بن سلمان دیدگاه خصمانه‌ای به ایران داشت و بر حق صهیونیست‌ها در مالکیت اراضی تأکید می‌کرد. کوشنر تنها چند هفته بعد از انتخاب ترامپ، به‌وی اصرار کرده که اولین دیدار خارجی خود را با سعودی‌ها تنظیم کند، چرا که راهکار وی در منطقه را شکل می‌دهد. برخی افراد در دولت از جمله رکس تیلر سسون با این ایده مخالف بودند و می‌پنداشتند که نزدیکی بیش از حد انعطاف‌پذیری و اهرم فشار را از آمریکا می‌گیرد؛ اما با اصرار کوشنر برای برگزاری دیدار، مقامات وزارت خارجه و پنتاگون در مورد روابط فرد به فرد بین شاهزاده محمد و کوشنر اظهار نگرانی کردند.

کوشنر و بن سلمان بعد از قتل خاشقچی نیز مکالماتی داشته‌اند و با وجود اعلام کاخ سفید به عربستان برای شفاف‌سازی و ارائه جزئیات بیشتر، کوشنر در مکالمات غیررسمی به بن سلمان مشاوره‌هایی برای خواباندن تنش‌ها ارائه کرد و به‌وی هشدار داد سریع‌تر مسائل منطقه‌ای را کنار بگذارد و دست به اقدام شرم‌آور دیگری نزند.

بعد از ماجرای قتل کم‌کم سعودی‌های زیر تعهدات خود زدند و جلوی سرمایه‌گذاری‌های وعده داده شده را گرفتند. با این حال کوشنر به ترامپ فشار می‌آورد تا کنار بن سلمان بماند چرا که وی نقش کلیدی در سیاست منطقه‌ای داشت.

از طرفی برخی سیاست‌های آمریکا که هم‌سو با بن سلمان بود از سوی رهبران سعودی پذیرفته نشد. از جمله بردن سفارت این کشور در سرزمین اشغالی به بیت المقدس که ناراحتی رهبران سعودی را برانگیخت. حالا پادشاه عربستان که هنوز قدرت اصلی عربستان است با سیاست‌های کوشنر در برنامه صلح مخالف است. سلمان در سخنانی که ماه پیش نطق کرد گفت: تا زمانی که فلسطینیان به حق و حقوق خود برسد، مسئله فلسطین، دغدغه اصلی ما خواهد بود.

